

บทที่ ๑

บทนำ : ปรัชญากับความมั่นคงของชาติ

แนวคิดสำคัญ

ปรัชญา เป็นวิชาที่ด้วยหลักแห่งความรู้และความจริง มีเนื้อสำคัญ ๓ ประการ คือ (๑) ความจริงคืออะไร เรียกว่า "อภิปรัชญา" (๒) เรารู้ความจริงได้อย่างไร เรียกว่า "ญาณวิทยา" (๓) เราจะปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะสอดคล้องกับความจริง (จริยศาสตร์) ความมั่นคงของชาติ คือ การดำรงอยู่ของประเทศชาติอย่างสงบ และปลอดภัยจากอันตรายทั้งภายในและภายนอกประเทศ พร้อมทั้งมีการพัฒนาเจริญก้าวหน้าทุกด้าน

ปรัชญาความมั่นคงของชาติ เป็นการนำหลักความจริงของชาติมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้คนในชาติรู้และเข้าใจพื้นฐานทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ เพื่อนำไปสู่ความรักประเทศชาติของตนอย่างถูกต้อง และสามารถดำเนินชีวิตตามแนวทางที่จะเป็นไปเพื่อความสงบสุข ความปลอดภัยของประชาชน พร้อมทั้งการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

จุดประสงค์การเรียนรู้

จุดประสงค์ปลายทาง

มีความรู้ความเข้าใจ ความหมายเบื้องต้นของ "ปรัชญา" และ "ความมั่นคงของชาติ" พร้อมทั้งสามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาความมั่นคงของชาติ

จุดประสงค์นำทาง

๑. อธิบายความหมายของปรัชญาได้
๒. อธิบายเนื้อหาเบื้องต้นของปรัชญาและความมั่นคงของชาติได้
๓. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาและความมั่นคงของชาติได้

๑. ความหมายของคำว่า ปรัชญา

ปรัชญา (ปรีด-ยา) มาจากรากศัพท์ภาษาสันสกฤตว่า "ปรฺ" แปลว่า ประเสริฐ และ "ชญา" แปลว่า ความรู้ ความหมายโดยศัพท์คือ "ความรู้อันประเสริฐ" ซึ่งบัญญัติโดยพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ เพื่อให้สอดคล้องกับคำในภาษาอังกฤษว่า "Philosophy"

Philosophy มาจากกรีกโบราณว่า "philos" หมายถึง ผู้รัก และ "sophia" หมายถึง ความปราดเปรื่อง ความหมายโดยศัพท์ คือ ผู้รักความปราดเปรื่อง (Lover of Wisdom) หรือ ความปรารถนาที่จะได้ครอบครองในสิ่งที่ดีงาม พินิจ รัตนกุล กล่าวไว้ว่า "ความปรารถนาก็เกิดจากธรรมชาติที่ไม่สมบูรณ์ของมนุษย์จึงต้องแสวงหาสิ่งที่ขาด"

สำหรับวิชาปรัชญานั้นใน พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิต ให้ความหมายว่า "วิชาว่าด้วยหลักแห่งความรู้และหลักแห่งความจริง" ผู้รู้บางท่านอธิบายว่าผู้ที่ศึกษาปรัชญา คือ ผู้ปรารถนาจะเป็นนักปราชญ์ แต่นักปรัชญาเองให้ทรรศนะว่า ผู้ศึกษาปรัชญานั้นคือผู้ปรารถนาที่จะรู้เรื่องต่างๆ ที่ตนเองไม่รู้ หรือ ผู้ที่ยังไม่รู้และปรารถนาจะรู้มากขึ้น นักปรัชญาได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับผู้รักความฉลาดว่า "การรักความฉลาดมิใช่จะต้องเป็นผู้ฉลาด"

นอกจากนี้ยังมีคำว่า "ทรรศนะ" หมายถึง "ความเห็น" ซึ่ง สุวรรณ เพชรนิล บันทึกไว้ว่า นักปรัชญาอินเดียนิยมใช้ทรรศนะ แทนคำว่า ปรัชญา และ ความเห็น ที่ว่านี้หมายถึง การเห็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งถูกต้องตามความเป็นจริง หรือ การหยั่งเห็นเกี่ยวกับโลก ที่เรียกกันว่า "โลกทัศน์"

อย่างไรก็ตาม นักปรัชญาไม่สามารถที่จะตัดสินได้ว่าคำใดถูกต้องและเหมาะสมที่สุด เพราะภาษาที่ใช้อยู่นั้นมีขีดจำกัด ไม่สามารถที่จะตอบสนองความต้องการทางความคิดได้อย่างเต็มที่ แต่คำว่า "ปรัชญา" นั้นก็มีสิ่งที่ตรงกัน ความคิดของนักปรัชญา คือ การค้นหา หรือ แสวงหาความจริงในสรรพสิ่งเพื่อให้ได้มาซึ่งปัญญา มิใช่ความรู้

๒. วิวัฒนาการของปรัชญา

ปรัชญาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้ปัญญาพิจารณาในสิ่งที่ตนเองสงสัย ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกับความสงสัยและการหาคำตอบของมนุษย์ แต่เนื่องจากความสงสัยของมนุษย์ในแต่ละยุคมีความแตกต่างกัน จึงได้มีการจัดแบ่งปรัชญาออกเป็นยุคต่างๆ ดังนี้

๑) ปรัชญาดึกดำบรรพ์ (Philosophy of the primitive) หมายถึง แนวความคิดของมนุษย์ดึกดำบรรพ์ เริ่มตั้งแต่เริ่มมีมนุษย์เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามในยุคดึกดำบรรพ์นี้ไม่มีการบันทึกหลักฐานไว้อย่างเป็นระบบ เราสามารถรู้ถึงความเจริญได้เพียงหลักฐานเล็กน้อย เช่น ภาพวาดที่ปรากฏอยู่ตามผนังถ้ำ เครื่องใช้ในยุคหิน แล้วสรุปว่า "มนุษย์มีความผูกพันอยู่กับ

ธรรมชาติ" มีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ และสามารถนำสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ ในการดำเนินชีวิตโดยเฉพาะปัจจัย ๔ คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค

ถึงแม้ว่ามนุษย์ในยุคดึกดำบรรพ์จะได้ประโยชน์จากธรรมชาติ แต่บางครั้งธรรมชาติก็ กลายเป็นสิ่งที่เลวร้ายสำหรับมนุษย์ ได้แก่ การถูกลูกคามจากสัตว์ร้ายและปรากฏการณ์ทาง ธรรมชาติทำให้มนุษย์ต้องดิ้นรน หลบหนีเพื่อให้มีชีวิตอยู่ต่อไปได้ เมื่อครั้งหนึ่งรอดพ้นจาก ความตายแล้ว ครั้งต่อไปมนุษย์ก็ยังคงดิ้นรนให้รอดพ้นอีก ดังนั้นความหวาดกลัวภัยธรรมชาติ จึงเกิดขึ้นกับมนุษย์เสมอ และจากปัญหาในเรื่องของภัยธรรมชาติทำให้หลายๆ คนคิดแสวงหา ถึงที่มาของภัยธรรมชาติ รวมทั้งการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ แนวคำตอบที่เป็นที่ ยอมรับก็คือภัยธรรมชาติเกิดจากเทพเจ้า และเทพเจ้าเป็นผู้บันดาลให้เกิดขึ้น

ดังนั้นการที่มนุษย์จะพ้นจากภัยธรรมชาติก็ด้วยการเอาอกเอาใจเทพเจ้า ทำพิธีกรรม ถวายของบูชาให้เทพเจ้าพึงพอใจ แนวความคิดทางปรัชญาที่สำคัญและแฝงตัวอยู่ในยุคนี้คือ ความเชื่อที่ว่า "โลกหรือเอกภพมีกฎเกณฑ์ที่ไม่แน่นอน" ปรากฏการณ์ทั้งหลายในธรรมชาติ เกิดขึ้นตามน้ำพระทัยของเทพเจ้า หรือสุดแต่เทพเจ้าจะดลบันดาลให้เกิดปรากฏการณ์ทาง ธรรมชาติอย่างใดขึ้นมา เช่น ฝนตก แฝนดินไหว น้ำท่วม ฯลฯ ความเชื่อเหล่านี้เมื่อมนุษย์ให้ การยอมรับกันมากขึ้น และได้พัฒนาการต่อมาจนกลายเป็นความเชื่อทางศาสนาและยังคงอยู่ สืบเนื่องมาถึงทุกวันนี้ เรียกว่า "ศาสนาเก่าในยุคใหม่" (the religion in the new age)

๒) ปรัชญายุคโบราณ เริ่มประมาณ ก่อน ค.ศ. ๑๕๐๐ ถึง ค.ศ. ๕๒๙ นับตั้งแต่สมัยที่ มนุษย์ได้พัฒนาอารยธรรมโบราณขึ้นมาแล้ว รวมทั้งมีการบันทึกหรือมีสิ่งก่อสร้างที่แสดงถึง ความเจริญรุ่งเรืองของชุมชน หลักฐานแรกๆ ได้แก่ คัมภีร์พระเวทของชาวอินเดีย คัมภีร์แห่ง เม็มฟิสของอียิปต์ คัมภีร์โทราห์ (The Torah) ของชาวยิว ฯลฯ ซึ่งแต่ละชนชาติ มักจะให้ความสนใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวมนุษย์ เช่น วิญญาณและร่างกาย การทำหน้าที่ของมนุษย์ ความดีและความชั่ว มนุษย์กับพระเจ้าเป็นเจ้า ฯลฯ

นอกจากหลักฐานทางศาสนาแล้ว ยังมีบันทึกของนักปรัชญาคนสำคัญต่างๆ ที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับภาวะพื้นฐานของปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ปัจจุบันเรียกกันว่า "วิทยาศาสตร์ ดึกดำบรรพ์" รวมถึงนักปรัชญาสมัยโบราณที่มีชื่อเสียงคนสำคัญ คือ เพลโต (Plato : 427-347 B.C.) และอริสโตเติล (Aristotle : 384-322 B.C.)

๓) ปรัชญายุคกลาง เริ่มตั้งแต่ ค.ศ. ๕๒๙ ถึง ค.ศ. ๑๕๐๐ ซึ่งในปี ค.ศ. ๕๒๙ นั้น นับได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ เนื่องมาจากพระมหากษัตริย์พริยัสตินีอานุสแห่ง อาณาจักรโรมันทรงนับถือศาสนาคริสต์ ทรงใช้สัญลักษณ์ไม้กางเขนเป็นธงประจำกองทัพ

ปรัชญาว่าด้วยความมั่นคงของชาติ

เมื่อออกรบก็สามารถชนะข้าศึกอยู่เสมอ พระองค์จึงศรัทธาศาสนาคริสต์เป็นอย่างมากจนกระทั่งทรงออกพระราชกฤษฎีกาให้ประชาชนนับถือศาสนาคริสต์เพียงศาสนาเดียว และห้ามประชาชนนับถือศาสนาอื่นเด็ดขาด ผู้ที่ฝ่าฝืนจะถูกลงโทษด้วยข้อหาเป็นพอมด แม่มด ซึ่งจะต้องถูกลงโทษอย่างหนัก ตั้งแต่การทรมานให้ได้รับความเจ็บปวด จนถึงถูกเผาทั้งเป็น

ด้วยเหตุนี้ปรัชญายุคกลางนี้ จึงเป็นไปในแนวทางของศาสนาคริสต์ โดยเนื้อหาของปรัชญาเน้นถึงความศรัทธา ความยิ่งใหญ่ ความศักดิ์สิทธิ์ของพระเจ้า ทำให้นักปรัชญาเรียกยุคนี้ว่า **“ยุคมืดแห่งปรัชญา”** นักปรัชญาที่มีชื่อเสียง คือ เซนต์ ออกัสติน(St. Augustine) และเซนต์ อควินัส(St. Aquinas) ต่อมาเมื่อปรัชญาในดินแดนส่วนอื่นๆ เกิดขึ้น และมีลักษณะที่ผูกพันอยู่กับศาสนาด้วย เช่น ปรัชญาอิสลาม ปรัชญาจีน เหตุนี้ระยะของปรัชญาสมัยกลางจึงอนุโลมตามกำหนดดังกล่าว

๔) ปรัชญายุคใหม่ เริ่มตั้งแต่ ค.ศ. ๑๕๐๐ จนถึงปัจจุบัน ซึ่งในระยะคริสตศวรรษที่ ๑๔ มีการเคลื่อนไหวที่จะปฏิรูปศาสนาในยุโรป(reformation) นักคิดหลายๆ คน เริ่มให้ความสนใจเกี่ยวกับตัวมนุษย์ และสติปัญญามนุษย์ที่จะเข้าใจธรรมชาติอันลึกลับโดยไม่ต้องอ้างความศรัทธาหรืออ้างพระเจ้า ทำให้ปรัชญาสมัยนี้เริ่มเป็นอิสระจากศาสนาคริสต์ ต่อมาเนื้อหาของปรัชญาได้ให้ความสำคัญกับวิธีคิด หรือวิธีที่ถูกต้องมากที่สุดที่จะนำไปสู่ความรู้เกี่ยวกับความเป็นจริง เช่น วิธีนรนัย(deduction) คือ การหาความรู้โดยอาศัยความรู้เดิมที่เราเรารู้ก่อนแล้วมาเป็นหลักฐานในการพิสูจน์ โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์ และวิธีอุปนัย(induction) คือ การแสวงหาความรู้แบบใหม่ที่ใช้การสังเกตปรากฏการณ์ด้วยประสาทสัมผัส คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และสามัญสำนึก

ต่อมาได้มีแนวความคิดที่เกิดขึ้นใหม่ที่ใช้ทั้งวิธีนรนัย และอุปนัยเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และความเป็นจริง นอกจากนี้ปรัชญายุคใหม่นี้ยังมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ มุ่งสู่ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง มีประโยชน์และมีเสรีภาพ มักเรียกว่า **ปรัชญาสมัยปัจจุบัน** กิรีติ บุญเจือ บันทึกว่า มี ๘ ลัทธิด้วยกัน คือ

๑. อัจฉลิตกัญญาณิยม(Intuitionism)
๒. ปฏิบัตินิยม(Pragmatism)
๓. อัถติภาวนิยม(Exstentialism)
๔. สัจนิยมใหม่(Neo-Realism)
๕. ปฏิฐานนิยม(Positivism)
๖. ปฏิฐานนิยมใหม่(Neo-Positivism)

๗. ภาษาวิเคราะห์(Language Analysis)

๘. อัสมาจารย์นิยมใหม่(Neo-Scholasticism)

แนวความคิดทั้ง ๘ สาขานี้ได้ชื่อว่าเป็นปรัชญาในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ อย่างไรก็ตาม แนวคิดต่างๆ ทั้ง ๘ นั้นล้วนได้รับอิทธิพลจากปรัชญาในอดีต

วิวัฒนาการของปรัชญาทั้ง ๔ ยุคที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อโลกในปัจจุบันมี ๓ กลุ่มใหญ่ด้วยกัน คือ

๑) ปรัชญาตะวันออกไกล (Near-Eastern Philosophy) หมายถึง ปรัชญาของชาวตะวันออกไกล ซึ่งอยู่ในแหล่งอารยธรรมแถบเปอร์เซีย ได้แก่ ชาวอียิปต์ ชาวอิสราเอล เป็นต้น

๒) ปรัชญาตะวันออก (Eastern Philosophy) หมายถึง ปรัชญาของชาวตะวันออกที่สำคัญซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคมโลก คือ ปรัชญาอินเดีย(Indian Philosophy) และปรัชญาจีน(Chinese Philosophy)

๓) ปรัชญาตะวันตก (Western Philosophy) หมายถึง ปรัชญาของชาวยุโรป และชาวอเมริกัน

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ ๒๑ นี้ คือปรัชญาศาสนาได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตอีกครั้ง โดยเฉพาะศาสนาคริสต์ อิสลาม ฮินดู และพุทธ

๓. ปรัชญาศึกษาอะไร

จากวิวัฒนาการของปรัชญาจะเห็นได้ว่า เนื้อหาปรัชญานั้นมีอยู่หลากหลาย เช่น ปรากฏการณ์ธรรมชาติ ความดีความชั่ว วิชิตของมนุษย์ เสรีภาพ ปัญหาของสังคม การเมือง การปกครอง แม้กระทั่งการเวียนว่ายตายเกิด ด้วยเหตุดังกล่าวเราจึงไม่สามารถที่จะระบุได้ว่า ปรัชญาศึกษาอะไร

นอกจากนี้เนื้อหาปรัชญาในเรื่องเดียวกันอาจมีหลายคำอธิบาย หลายคำตอบ ในแนวทางของปรัชญาถือว่า ถ้ายังไม่มีคำตอบใดถูกต้องที่สุด คำตอบทุกคำตอบมีโอกาสเป็นไปได้ทั้งสิ้น เช่น มนุษย์เกิดขึ้นได้อย่างไร? กลุ่มที่เชื่อในพระเจ้าตอบว่าพระเจ้าสร้าง พุทธศาสนาตอบว่าเกิดจากอาภัสสรพรหม นักวิทยาศาสตร์ตอบว่าวิวัฒนาการมาจากลิง สำหรับปรัชญาแล้วยอมรับทุกคำตอบ เพราะทุกคำตอบนั้นมีความเป็นไปได้ และในอนาคตอาจจะมีคำตอบที่แตกต่างจากนี้

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงกล่าวได้ว่าปรัชญาเป็นการศึกษาถึงปัญหาที่มนุษย์คิด พิจารณา และแสวงหาคำตอบในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ และมีประโยชน์ในการอธิบายให้

ปรัชญาว่าด้วยความมั่นคงของชาติ

เห็นว่า เราควรปฏิบัติอย่างไรกับกิจการที่สำคัญของชีวิต ดังที่ ฟวง มีนอก กล่าวไว้ว่า “โดยสรุปปรัชญา คือ วิชาที่ว่าด้วยความเกี่ยวพันระหว่างความรู้ทั้งหมดกับจุดประสงค์แห่งเหตุผลของมนุษย์”

ขอบเขตของวิชาปรัชญา

ถึงแม้ว่าปรัชญาสนใจปัญหาที่มนุษย์คิด และวิชาปรัชญาเองก็เกิดจากความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ รวมทั้งวิชาการแขนงต่างๆ นั้นก็เกิดจากความอยากรู้อยากเห็นทั้งสิ้น แต่ก็เป็นไปได้ที่นักปรัชญาจะแสวงหาความรู้ในทุกๆ เรื่อง ด้วยเหตุนี้นักปรัชญาที่สนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จึงทำการศึกษาเฉพาะเรื่องของตน จนกระทั่งเกิดเป็นศาสตร์เฉพาะขึ้น เช่น ในสมัยกรีกโบราณ ซาเลส ให้ความสนใจเรื่องปรากฏการณ์ธรรมชาติ และให้คำตอบว่าปรากฏการณ์ทั้งหลายเปลี่ยนแปลงมาจากสารเบื้องต้น คือ น้ำ รวมทั้งคนอื่นในสมัยกรีกก็ให้คำตอบไว้เช่นกัน ซึ่งในปัจจุบันเรียกว่า วิทยาศาสตร์ดึกดำบรรพ์(Primitive Science)

จากพื้นฐานความคิดที่ได้พัฒนาอย่างมีระบบ จึงทำให้เกิดวิชาวิทยาศาสตร์ที่ศึกษาธรรมชาติเฉพาะสาขา วิชาการแขนงต่างๆ ก็มีลักษณะเดียวกัน คือวิวัฒนาการและแยกตัวมาจากแนวคิดทางปรัชญา สำหรับวิชาที่แยกตัวออกจากปรัชญาเป็นวิชาแรกคือศาสนา และวิชาที่แยกตัวออกจากปรัชญาล่าสุด คือ จิตวิทยา ซึ่งแยกตัวในคริสต์ศตวรรษที่ 19 และวิชาที่นักปรัชญา คาดว่าจะแยกตัวออกในอนาคตคือวิชาตรรกวิทยา(Logic)

เมื่อวิชาการแขนงต่างๆ แยกตัวออกไปศึกษาเฉพาะเรื่องของตนเองมากมายหลากหลายสาขา วิชาปรัชญาก็ยังมีการศึกษาอยู่ และในปัจจุบันวิชาปรัชญาได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ ๒ ประการ ดังนี้

๑) ปรัชญาบริสุทธิ์ (Pure Philosophy) เป็นปัญหาปรัชญาจริงๆ ยังไม่มีคำตอบที่แน่นอน และไม่เกี่ยวข้องกับวิชาอื่นๆ ที่แยกตัวจากวิชาปรัชญา เนื้อหาสำคัญของปรัชญาบริสุทธิ์ คือ การศึกษาเรื่อง “ความเป็นจริง” (Reality) ๓ ประการคือ

(๑) ความเป็นจริงคืออะไร (What is Reality) เป็นการศึกษาถึงเรื่องที่เป็นจริงที่สุด ซึ่งซ่อนอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ธรรมชาติ เนื้อหาสำคัญมี ๓ เรื่องด้วยกัน คือ โลก จิต หรือวิญญาณ และพระเจ้า เนื้อหาส่วนนี้เรียกว่า “อภิปรัชญา”(Metaphysics)

(๒) เรารู้ความเป็นจริงได้อย่างไร(How to know Reality) เป็นการศึกษาถึงเรื่องการสืบค้นเพื่อให้รู้ความจริงที่ถูกต้อง ว่าสิ่งใดคือปอเกิดความรู้ที่แท้จริง และสิ่งที่เรารู้

คืออะไร เนื้อหาส่วนนี้เรียกว่า “ญาณวิทยา หรือ ทฤษฎีความรู้” (Epistemology or Theory of knowledge)

(๓) เราจะปฏิบัติตนอย่างไร จึงจะสอดคล้องกับความเป็นจริง (How to act according to Reality) เป็นการศึกษาถึงปัญหาเรื่องสิ่งที่ดีที่สุดในที่มนุษย์ควรแสวงหา และแนวทางการปฏิบัติตนระหว่างมนุษย์ด้วยกัน เนื้อหาส่วนนี้เรียกว่า “จริยศาสตร์”(Ethics)

๒) ปรัชญาประยุกต์ (Applied Philosophy) เป็นการศึกษาพิจารณาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในวิชาเฉพาะนั้นๆ และ เรียกชื่อตามวิชาที่ปรัชญาเข้าไปเกี่ยวข้อง เช่น ปรัชญาศาสนา (Philosophy of Religion) ปรัชญาการศึกษา(Philosophy of Education) ปรัชญาวิทยาศาสตร์(Philosophy of Science) ปรัชญาสังคม(Social Philosophy) ปรัชญาการเมือง(Political Philosophy) ฯลฯ

ศาสนา ปรัชญา และวิทยาศาสตร์

เนื้อหาในส่วนของปรัชญาบริสุทธิ์ใกล้เคียงกับศาสนา คือ เรื่องที่ว่าด้วยโลก วิญญาณ พระผู้เป็นเจ้า แต่ปรัชญามีใช้ศาสนา ในขณะที่เดียวกันปรัชญาเป็นการใช้เหตุผล เพื่อพิสูจน์ความเป็นจริงเช่นเดียวกับวิทยาศาสตร์ แต่ปรัชญาก็มิใช่วิทยาศาสตร์ อย่างไรก็ตามศาสนา ปรัชญา และวิทยาศาสตร์มีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน

ทรณะ	ศาสนา	ปรัชญา	วิทยาศาสตร์
วิธีการศึกษา	ความเชื่อ และ เหตุผล	เหตุผล	เหตุผล
ลักษณะการศึกษา	ศึกษาภาพรวมหรือ กฏสากล	ศึกษาภาพรวมหรือ กฏสากล	ศึกษาธรรมชาติเป็นส่วนย่อยๆ หรือ กฏเฉพาะ
เป้าหมายของการหาความรู้	ปฏิบัติตามและ การเข้าถึงสัจธรรม	เพื่อความรู้และ การค้นพบสัจธรรม	อธิบาย ทำนาย และควบคุม

ตารางแสดงตัวอย่างทรณะของศาสนา ปรัชญา และวิทยาศาสตร์

๔. ลักษณะสำคัญของวิชาปรัชญา

เนื่องจากวิชาปรัชญาเป็นวิชาที่มีได้กำหนดกฎเกณฑ์ตายตัวในเรื่องของผลสรุป ดังนั้นรูปแบบของการศึกษาจึงมีลักษณะเฉพาะตัว ซึ่ง วิทย์ วิศทเวทย์ สรุปไว้ ๓ ประการคือ

ปรัชญาว่าด้วยความมั่นคงของชาติ

๑) การวิพากษ์(การพิจารณาตัดสิน)

พื้นฐานของวิชาปรัชญามาจากการตอบข้อสงสัยในสิ่งที่เกิดขึ้น และการตอบข้อสงสัยย่อมมีหลายคำตอบที่ขัดแย้งกัน การพิจารณาตัดสินว่าคำตอบใดถูกต้องที่สุดในแนวทางของปรัชญาจึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเสมอ และความถูกต้องอาจเป็นไปได้ในทุกกรณี ในขณะที่เดียวกันก็ได้หมายความว่า จะต้องมีการโต้เถียงกันด้วยเหตุนี้จึงก่อให้เกิดการโต้แย้งอย่างมีเหตุผลขึ้น ซึ่งอาจจะกระทบต่อความเชื่อและความรู้สึกที่ตนเคยมีอยู่

๒) ให้ความสนใจกับปัญหาพื้นฐาน

ปัญหาพื้นฐานในที่นี้หมายถึงสาเหตุหลักที่ทำให้มนุษย์คิดและแสดงออก ซึ่งเกิดจากพื้นฐานทางความคิดที่แต่ละคนมีต่างกัน เช่น

ปัญหาที่ (๑) คนเราควรแสวงหาอะไรในชีวิต ? ปัญหานี้เป็นปัญหาพื้นฐานที่จะเป็นตัวกำหนดการศึกษาของเรา การปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ อาชีพ การใช้เวลาว่าง อุดมคติในชีวิต

แต่ปัญหานี้มีลักษณะเป็นปัญหาพื้นฐานน้อยกว่าอีกปัญหาหนึ่งคือ

ปัญหาที่ (๒) ว่า "จิตหรือวิญญาณมีหรือไม่" ปัญหาที่ ๒ นี้จะเป็นตัวกำหนดความคิดพื้นฐานของปัญหาที่ ๑

๓) แสวงหาโลกทัศน์

การแสวงหาจุดยืนของตนเอง เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ทัศนคติของมนุษย์ที่มีต่อโลก สังคม เพื่อนมนุษย์ และวิถีชีวิตของตนเองเป็นไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ซึ่งจะทำให้มีความคิด ความเชื่อ การกระทำ ดำเนินการไปอย่างมีระบบ และวิชาปรัชญาจะช่วยให้มนุษย์เห็นโลกทัศน์ หรือจุดยืนของตน และการที่มนุษย์ได้รู้จักโลกทัศน์ของตนเองหรือของบุคคลอื่นนั้น ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น ดังคำกล่าวของ วิทท์ วิททเวทท์ ว่า

**“โลกทัศน์เป็นตัวกำหนดทิศทางของชีวิตแต่ละคน
และเป็นตัวกำหนดทิศทางของสังคมมนุษย์”**

๕. ระบบปรัชญาที่สำคัญ

เนื้อหาของปรัชญาให้ความสำคัญกับความเป็นจริง เกี่ยวกับเบื้องหลังปรากฏการณ์ธรรมชาติ การแสวงหาความรู้ และหลักการดำเนินชีวิต ซึ่งก่อให้เกิดระบบปรัชญาที่สำคัญ ๓ ระบบ คือ

๑) จิตนิยม(Idealism) เป็นระบบที่ให้ความสำคัญกับจิต มีแนวคิดสำคัญคือ จิตเป็นความจริงสูงสุด สำคัญกว่าวัตถุ ในการดำเนินชีวิตจะให้ความสำคัญที่ความสุขทางใจ ถือว่าความสงบของจิตวิญญาณเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดของชีวิต

๒) สสารนิยม(Materialism) เป็นระบบที่ให้ความสำคัญกับวัตถุ มีแนวคิดสำคัญคือ วัตถุหรือสสารเท่านั้นที่เป็นจริง สิ่งอื่นๆ เป็นเพียงปรากฏการณ์ของสสาร ในการดำเนินชีวิตจะให้ความสำคัญกับความสุขทางร่างกายและถือว่าความสุขทางร่างกายนี้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดของชีวิต

๓) ทวินิยม(Dualism) เป็นระบบที่ถือว่าความเป็นจริงมี ๒ สิ่ง คือ จิตและวัตถุ ซึ่งทั้งจิตและวัตถุ อาจจะสัมพันธ์กัน เช่น ความคิดที่ว่ามีมนุษย์มีองค์ประกอบ ๒ อย่าง คือ ร่างกายและจิตใจ ทั้งร่างกายและมีความสัมพันธ์กัน ในการดำเนินชีวิตจะให้ความสำคัญทั้งความสุขทางร่างกายและความสงบสุขของจิตวิญญาณ

ระบบปรัชญาของไทย

ปรัชญาไทยมีคู่กับคนไทยมาช้านาน และสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน มีลักษณะเด่น คือ

๑) อภิปรัชญา คนไทยมีความเชื่อทางอภิปรัชญาแบบผสมผสาน คือ มีทั้งจิตนิยม สสารนิยม และที่สำคัญคือพุทธนิยม(พุทธปรัชญาเถรวาท)

๒) ญาณวิทยา คนไทยให้ความสำคัญกับที่มาของความรู้ที่เกิดขึ้นจากประสาทสัมผัสจากพยานหลักฐาน(ประจักษ์นิยม)^{๑๑} การคิดหาเหตุผล(เหตุผลนิยม)^{๑๒} การหยั่งรู้(อชฌัตติกญาณนิยม)^{๑๓}

๓) จริยศาสตร์ คนไทยยึดหลักการดำเนินชีวิตแบบผสมผสานระหว่างวัตถุนิยม จิตนิยม พุทธนิยม(พุทธปรัชญาเถรวาท) รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม

๖. ความมั่นคงของชาติ

ความมั่นคงของชาติ คือ การดำรงคงอยู่ของประเทศชาติอย่างสงบและปลอดภัยจากอันตรายทั้งภายในและภายนอกประเทศ พร้อมทั้งมีการพัฒนาเจริญก้าวหน้าทุกด้าน ความมั่นคงของชาติ จึงสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อความอยู่รอด ความสุขสงบ และความเจริญของประชาชนในชาติ ดังนั้น ประชาชนจึงต้องรู้หน้าที่และมีความรับผิดชอบต่อประเทศชาติของตนเพื่อ

๑) ดำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งราชอาณาจักร

๒) ดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ปรัชญาว่าด้วยความมั่นคงของชาติ

- ๓) ดำรงรักษาไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอันดีงามของไทย
- ๔) เสริมสร้างสวัสดิภาพและความผาสุกของประชาชน
- ๕) พัฒนาพลังอำนาจของชาติ

๗. ปรัชญากับความมั่นคงของชาติ

เมื่อปรัชญาให้เนื้อความรู้เกี่ยวกับพื้นฐานความจริง(อภิปรัชญา) ความรู้(ญาณวิทยา) แนวการปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม(จริยศาสตร์) การศึกษาปรัชญาของชาติ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะให้คนไทยรู้และเข้าใจพื้นฐานความจริงของชาติ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อทำให้คนไทยรักและดำเนินชีวิตตามแนวทางที่จะเป็นไปเพื่อความสงบสุขเจริญรุ่งเรืองยั่งยืนของชาติ และเมื่อเกิดปัญหาในชาติ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ได้เสนอว่าแนวทางแก้ปัญหาของชาติที่สำคัญที่สุด คือ “ต้องมุ่งไปที่รากฐานปรัชญาความคิดของคนในสังคม มากกว่าการแก้ไขเฉพาะพฤติกรรมหรือความรู้สึกที่ไม่ถูกต้อง”

ด้วยเหตุดังกล่าว การรักษาความมั่นคงของชาติ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยปรัชญาเป็นพื้นฐาน ดังที่ สนธิ บางยี่ขัน ได้สรุปไว้ ๕ ประการ คือ

- ๑) การตั้งอุดมการณ์แห่งชาติต้องมีปรัชญาเป็นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพุทธปรัชญา
- ๒) การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ต้องนำทฤษฎีสมาคมใหม่มาปรับให้เข้ากับลักษณะสังคมไทยและลักษณะนิสัยของคนไทย
- ๓) การรักษาความมั่นคงของชาติ ต้องอาศัยความคิดหลักร่วมกันของประชาชน กล่าวคือ ต้องสอดคล้องกับปรัชญาการดำรงชีวิตของคนไทย เพื่อประชาชนจะได้ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ หรือมีการรวมกลุ่มเพื่อประชาชนที่ถูกต้อง
- ๔) การดำเนินการหรือการปฏิบัติเพื่อรักษาความมั่นคงของชาติ ต้องยึดหลักคุณธรรมประจำชาติ มิใช่ใช้ความรุนแรงสถานเดียว
- ๕) การรักษาความมั่นคงของชาติ ต้องเกี่ยวพันกับปรัชญาและอุดมการณ์ของชาติอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์แก่การดำเนินงานของชาติเรา”

กิจกรรมเสนอแนะ

ให้นักศึกษาอ่านหนังสือเกี่ยวกับ อภิปรัชญา ญาณวิทยา จริยศาสตร์ และปรัชญาสังคม

คำถามท้ายบท

๑. ปรัชญาคืออะไร มีประโยชน์อย่างไรกับการดำเนินชีวิต
๒. ความมั่นคงของชาติสำคัญอย่างไร
๓. ปรัชญาและความมั่นคงของชาติสัมพันธ์กันอย่างไร

เชิงอรรถ

^๑ พินิจ รัตนกุล, ผู้แปล ทฤษฎีความรักของเพลโต (พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๑๕) หน้า XXVI

^๒ ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิต (กรุงเทพฯ : เอกศิลปการพิมพ์ ๒๕๑๔) หน้า ๘๐๗

^๓ สุวรรณ เพชรนิล ปรัชญาอินเดียสมัยโบราณ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๒๕๓๖) หน้า ๑

^๔ กীরติ บุญเจือ ปรัชญาสำหรับผู้เริ่มเรียน (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช ๒๕๒๒) หน้า ๒๖-๓๐

^๕ ตะวันออกไกล ถูกกำหนดโดยชาวกรีกที่เห็นว่าแหล่งอารยธรรมเหล่านี้อยู่ด้านทิศตะวันออกของกรีก ต่อมาในระบอบต้นคริสตศักราชปรัชญาของตะวันออกไกลได้รวมเป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาตะวันตก

^๖ สนธิ บางยี่ขัน และพ่วง มินอก ปรัชญาว่าด้วยความมั่นคงของชาติ (กรุงเทพฯ: กิ่งจันทร์การพิมพ์ ๒๕๒๘) หน้า ๓๖

^๗ จิตวิทยาเริ่มแยกตัวเป็นวิชาอิสระจากปรัชญาในปี ค.ศ. ๑๘๗๙ หลังจากที่นักปรัชญาชาวเยอรมัน ชื่อ วิลเฮ็ล์ม วุนด์ (Wilhelm Wundt : 1823-1920) ได้ก่อตั้งห้องทดลองทางจิตขึ้นที่มหาวิทยาลัยไลป์ซิก ประเทศเยอรมัน ทำการศึกษาจิตวิทยาแบบวิทยาศาสตร์ โดยการทดลองเป็นไปเพื่อสนับสนุนปรัชญาจิต

^๘ นักปรัชญาบางกลุ่ม แยกปรัชญาบริสุทธิ์ออกเป็น ๒ สาขา คือ อภิปรัชญา และญาณวิทยา นักปรัชญาบางกลุ่ม แบ่งปรัชญาบริสุทธิ์ เป็น ๓ สาขา คือ ญาณวิทยา อภิปรัชญา และคุณวิทยา(Axiology) ในส่วนคุณวิทยา แยกย่อยอีก ได้แก่ ตรรกวิทยา จริยศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ เทววิทยา

^๙ ความเป็นจริง (Reality) คือ สิ่งที่มีอยู่จริง ซึ่งแตกต่างกับ ความจริง (Truth) ที่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกของมนุษย์ หมายถึง สิ่งต่างๆ นั้นมีอยู่จริง แต่การที่มนุษย์รับรู้สิ่งต่างๆ นั้น มนุษย์ต้องตีความผ่านสมอง ทำให้รู้ถึง

ปรัชญาว่าด้วยความมั่นคงของชาติ

ความจริง ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้เกิดความเท็จขึ้นด้วย จนกล่าวได้ว่า "เพราะการมีความจริงจึงทำให้เกิดความเท็จ" สำหรับสิ่งที่มีอยู่จริงนั้นมันเป็นไปโดยสภาพของมันเองโดยไม่ต้องผ่านการตีความจากสมอง

๑๑ วิทย์ วิศทเวทย์ ปรัชญาทั่วไป (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ ๒๕๒๒) หน้า ๑๖๙

๑๒ ประจักษ์นิยมหรือประสบการณ์นิยม (Empiricism) คือ ความรู้เกิดขึ้นโดยผ่านทางประสาทสัมผัสหรือการมีประสบการณ์เท่านั้น

๑๓ เหตุผลนิยม(Rationalism) คือ ความรู้ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการคิด การเชื่อมโยงความคิดระหว่างความคิดหนึ่งกับอีกความคิดหนึ่ง เช่น คณิตศาสตร์

๑๔ อัจฉัตติกญาณนิยม(Intuitionism) คือ การรู้อเอง เป็นการรู้ที่จิตเกิดความรู้แจ่มแจ้งชัดเจนโดยตรง ไม่ต้องอ้างเหตุผล หรืออ้างประสบการณ์ของตนหรือผู้อื่น

๑๕ เกரியักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ สังคมทฤษฎน : ยุทธศาสตร์ความล่มสลายของสังคม (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชัคเซตมีเดีย ๒๕๓๙) หน้า ๔๗

๑๖ สนั่น บายี่ขัน และพวง มีนอก เรื่องเดิม หน้า ๑๐